

34. КОДЕКС ЗА ПОВЕДЕНИЕТО НА ДЛЪЖНОСТНИТЕ ЛИЦА ПО ПОДДЪРЖАНЕТО НА ПРАВОВИЯ РЕД

Член 1

Длъжностните лица по поддържането на правовия ред са длъжни постоянно да изпълняват възложените им от закона задължения, като служат на общността и защитават всички лица от противоправни актове в съответствие с високата степен на отговорност, която се изисква за изпълнението на тяхната дейност.

Коментар:

а) Терминът "длъжностни лица по поддържането на правовия ред" се отнася за всички длъжностни лица както избираеми, така и назначавани, чиято дейност е свързана с прилагането на правото и които разполагат с полицейски пълномощия, особено пълномощия за задържане на правонарушители;

б) В страните, където полицейските пълномощия принадлежат на представители на военните власти както униформени, така и цивилни или на силите за държавна сигурност, понятието "длъжностни лица по поддържането на правовия ред" обхваща и сътрудниците на такива служби;

в) В този член се има предвид, че служенето на общността включва в частност и оказването на подкрепа на тези нейни членове, които по лични, икономически, социални или други причини от извънреден характер се нуждаят от незабавна помощ;

г) Има се предвид също така, че този член се отнася не само за всички актове на насилие, грабеж или други актове, причиняващи щети, но се отнася и за всички видове действия, забранени в съответствие с наказателните закони. Той се отнася също така и за поведението на лицата, които не подлежат на наказателна отговорност.

Член 2

При изпълнението на своите задължения длъжностните лица по поддържането на правовия ред са длъжни да уважават и защитават човешкото достойнство и правата на човека по отношение на всички лица.

Коментар:

а) Посочените в този член права на човека се установяват и защитават от националното и международното право. Към съответните международни документи се отнасят Всеобщата декларация за правата на човека, Международният пакт за граждански и политически права, Декларацията за защита на всички лица от изтезания и други форми на

жестоко, нечовешко или унизително отнасяне или наказание, Декларацията на Организацията на обединените нации за премахване на всички форми на расова дискриминация, Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация, Международната конвенция за предотвратяване и наказание на престъплението апартейд, Конвенция за предотвратяване и наказание на престъплението геноцид, Минималните стандарти за третиране на лишените от свобода и Виенската конвенция за консулските отношения;

б) В националните коментари към този член трябва да бъдат указани нормите на регионалните и националните актове, които установяват и защитават тези права.

Член 3

Длъжностните лица по поддържането на правовия ред могат да използват сила само при крайна необходимост и само в степента, която се изисква за изпълнение на техните задължения.

Коментар:

а) В този член се подчертава, че прилагането на сила от страна на длъжностните лица по поддържането на правовия ред трябва да има характер на изключение, макар той да предполага, че длъжностните лица по поддържането на правовия ред могат да имат пълномощия да използват сила, оправдана при дадените обстоятелства - за осуетяване на престъпление или при провеждане на правомерно задържане на правонарушители или подозреяеми правонарушители или при оказване на помощ - при такова задържане не може да се прилага сила, превишаваща необходимите за тази цел предели;

б) Националното законодателство по правило ограничава прилагането на сила от страна на длъжностните лица по поддържането на правовия ред в съответствие с принципа на пропорционалността. Това означава, че при тълкуването на този член трябва да се уважават тези национални принципи на пропорционалност. Този член по никакъв начин не може да се тълкува като упълномощаващ прилагането на сила, несъразмерна със законната цел, която трябва да бъде постигната;

в) Прилагането на огнестрелно оръжие се счита за крайна мярка. Трябва да се полагат всички възможни усилия за изключване на прилагането на огнестрелно оръжие, особено срещу деца. По правило огнестрелното оръжие не трябва да се прилага с изключение на случаите, когато заподозреният нарушител оказва въоръжена съпротива или по някакъв друг начин заплашва други лица и когато другите мерки, имащи по-малко изключителен характер, са недостатъчни за задържане или усмиряване на заподозрения нарушител. За всеки случай на употреба на оръжие трябва незабавно да се уведомяват компетентните власти.

Член 4

Сведенията от поверителен характер, с които длъжностните лица по поддържането на правовия ред разполагат, следва да се съхраняват в тайна освен ако изпълнението на техните задължения или нуждите на правосъдието изрично не изискват друго.

Коментар:

По силата на своите задължения длъжностните лица по поддържането на правовия ред получават информация, която може да се отнася за личния живот на други лица, или потенциално да навреди на интересите на тези лица и особено на тяхната репутация. При съхраняването и използването на такава информация трябва да се проявява голямо внимание, като тя може да се разкрива само при изпълнение на служебните задължения или за целите на правосъдието. Каквото и да било разкриване на такава информация с друга цел е напълно неправомерно.

Член 5

Нито едно длъжностно лице по поддържането на правовия ред не може да осъществява, да подбужда или да се отнася с търпимост към всяко действие, което представлява мъчение или друга форма на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, и нито едно от длъжностните лица по поддържането на правовия ред не може да се позовава на заповеди на висшестоящи лица или на такива изключителни обстоятелства, като война или заплаха от война, заплаха за националната сигурност, вътрешнополитическа нестабилност или на каквото и да е друго извънредно положение, като оправдание за използването на мъчения или други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Коментар:

а) Тази забрана произтича от приетата от Общото събрание на ООН Декларация за защита на всички лица от изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, в съответствие с която:

"такова действие е обида на човешкото достойнство и се осъжда като нарушение на целите на Устава на Организацията на обединените нации и нарушение на правата на човека и основните свободи, провъзгласени във Всеобщата декларация за правата на човека и другите международни документи по правата на човека";

б) Декларацията определя мъчението по следния начин:

"... мъчение означава - цитат от Конвенцията според официалния превод."

з) Изразът "форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание" не е определен от Общото събрание на ООН, но той трябва да бъде тълкуван така, че да се предоставя възможно най-широка защита от злоупотреби както от физически, така и от психически характер.

Член 6

Длъжностните лица по поддържането на правовия ред са длъжни да осигуряват пълна охрана на здравето на задържаните от тях лица и в частност да вземат незабавни мерки за оказване на медицинска помощ в случай на необходимост.

Коментар:

а) "Медицинска помощ", под която се разбира услуги, оказвани от какъвто и да е медицински персонал, включително практикуващи лекари ("medical practioners"), притежаващи съответните удостоверения, и от спомагателен медицински персонал, следва да бъде оказвана в случай на необходимост или в отговор на молба;

б) В случаите, в които длъжностните лица по поддържането на правовия ред препоръчват да се окаже съответната медицинска помощ на задържано лице след консултации или с помощта на медицински персонал, не-участващ в дейността по поддържането на правовия ред, те са длъжни да отчитат препоръките на медицинския персонал, обикновено придаден към дейността по поддържането на правовия ред;

в) Има се предвид също така, че длъжностните лица по поддържането на правовия ред са длъжни да осигуряват медицинска помощ и на жертвите на правонарушения и на нещастни случаи, свързани с извършването на правонарушения.

Член 7

Извършването на актове на корупция от страна на длъжностните лица по поддържането на правовия ред е недопустимо. Те също така са длъжни по всякакъв начин да възпрепятствуват извършването на всякакви подобни актове и да се борят срещу тях.

Коментар:

а) Всеки акт на корупция, както и всяка друга злоупотреба с власт са несъвместими със служебния статус на длъжностно лице по поддържането на правовия ред. Към всяко от длъжностните лица по поддържането на правовия ред, извършило такъв акт, законът следва да се прилага с цялата му строгост, тъй като правителствата не могат да очакват от гражданите да спазват правовия ред, ако самите правителства не могат или не искат да осигуряват спазването на законността от техните собствени длъжностни лица и в рамките на техните собствени учреждения;

б) Въпреки че понятието за корупция трябва да се определя в съответствие с националното право, то следва да се разбира като обхващащо извършването или неизвършването на някакво действие в хода на изпълнение на служебните задължения или по силата на тези задължения, в резултат на искани или приети подаръци, обещания или стимули или тяхното незаконно придобиване след осъществяването на такова действие или бездействие;

в) Изразът "акт на корупция", споменат по-горе, трябва да се разбира като обхващащ и опита за такъв акт.

Член 8

Длъжностните лица по поддържането на правовия ред са длъжни да уважават законите и този Кодекс. Като използват всичките си възможности, те са длъжни също да предотвратяват и всячески да възпрепятствуват всички нарушения на законите и настоящия Кодекс.

Длъжностните лица по поддържането на правовия ред, които имат основание да предполагат, че е било осъществено нарушение на настоящия Кодекс, са длъжни да съобщят това във висшестоящите инстанции и при необходимост на съответните инстанции или органи, имащи пълномощия за надзор или контрол върху правоприлагащата дейност.

Коментар:

а) Настоящият Кодекс трябва да се спазва във всички случаи, когато е включен в националното законодателство или практика. Ако законодателството или практиката включват положения, по-строги от тези на настоящия Кодекс, спазват се първите.

б) Този член има за цел да се съхрани равновесието между, от една страна, необходимостта от вътрешна дисциплина в учрежденията, от които в голяма степен зависи вътрешната сигурност, и, от друга страна, необходимостта от борба срещу нарушенията на основните права на човека. Длъжностните лица по поддържането на правовия ред трябва да съобщават за тези нарушения по каналния ред и да предприемат други законни действия извън този ред само в случаи, когато всички останали възможности са неефективни или липсват. Има се предвид, че на длъжностните лица по поддържането на правовия ред не могат да се налагат административни или други видове наказания за това, че са съобщили за извършени нарушения на този Кодекс или за възможностите да се извършат такива нарушения;

в) Понятието "съответните инстанции или органи, имащи пълномощия за надзор или контрол върху правоприлагащата дейност" включва всяко учреждение или орган, действащ на основата на националното право както в рамките на някакво учреждение по поддържане на правовия ред, така и независимо от него, с основания на закон, обичай или друго правило пълномощия да разглежда жалби или претенции, възникващи във връзка с нарушения в сферата на действие на настоящия Кодекс;

г) В редица страни средствата за масова информация могат да се разглеждат като учреждения, изпълняващи функции по разглеждането на жалби, подобни на описаните в подпункт в) по-горе. Ето защо длъжностните лица по поддържането на правовия ред могат обосновано, като крайна мярка, и в съответствие със законите и обичаите на своите страни, а така също и на разпоредбите на член 4 на този Кодекс, да привлекат към тези нарушения вниманието на обществеността посредством средствата за масова информация;

д) Длъжностните лица по поддържането на правовия ред, които спазват разпоредбите на настоящия Кодекс, заслужават уважение, пълна подкрепа и сътрудничество от страна на обществото и учрежденията по поддържане на правовия ред, в които те служат, а така също и от страна на всички други лица, заети с поддържането на правовия ред.